

De artsen-demonstratie

Uit protest tegen het zwakke beleid van het hoofdbestuur der Nederlandse Maatschappij tot Bevordering der Geneeskunst dat onder Duitse druk een NSB'er, tevens lid van de Nederlandse SS, in zijn midden opgenomen had, was in de zomer van '41 de verzetsorganisatie der artsen ontstaan: Medisch Contact ('het MC').¹ Die organisatie was door een leidend 'Centrum' opgebouwd dat in september '41 voor het eerst in Utrecht bijeengekomen was en dat door middel van districtsvertrouwensmannen, plaatselijke vertrouwensmannen en koeriers (de z.g. 'estafettes') in een vast contact kwam te staan met ruim zesduizend van de in totaal zesduizendvijfhonderdvijftig huisartsen en specialisten; aan die ruim zesduizend werden regelmatig de berichten van het Centrum toegezonden. Die stuurde men niet aan de artsen van wie men wist dat zij 'fout' of volslagen passief waren; men stuurde ze wèl aan de Joodse collega's die men overigens, gegeven hun bedreigde positie, liever niet aan riskante acties liet deelnemen.²

Eind '41-begin '42 werden twee van die acties ondernomen. Begin december stuurden bijna drie-en-veertighonderd artsen Seyss-Inquart een gelijkkluidende brief waarin zij bij voorbaat tegen de oprichting van een Nederlandse Artsenkamer bezwaar maakten, en toen die Artsenkamer en een nieuwe Nederlandse Vereniging van Ziekenfondsartsen later in december opgericht waren (van beide organisaties werden alle artsen automatisch tot lid verklaard), deden in januari '42 ca. vijf-en-dertighonderd artsen, weer met een gelijkkluidende brief, de NSB'er Croin die tegelijk president van de Artsenkamer en 'Leider' van de vereniging van ziekenfondsartsen geworden was, weten dat zij niet bereid waren, zijn bevelen en aanwijzingen op te

¹ Veel gegevens in deze paragraaf ontleen wij wederom aan de studie van dr. Ph. de Vries: *MC 1941-1945, geschiedenis van het verzet der artsen in Nederland* (1949).

² Was dit een laakbare vorm van discriminatie? Wij menen van niet. Zulks hangt samen met het specifieke karakter van de acties die van Medisch Contact uitgingen: elkeen die er na de illegale voorbereiding aan deelnam, maakte zijn naam en adres aan de Duitsers bekend. Het lag dan voor de hand te veronderstellen dat er speciaal in Joodse kring slachtoffers konden vallen en wij kunnen ons indenken dat het MC daar geen mede-verantwoordelijkheid voor wilde dragen. Het lag met de discriminatie die de leiding van de Nederlandse Unie in de lente van '41 toepaste, anders: daar was sprake van een maatregel die, zoals wij in hoofdstuk I van deel 5 uiteenzet hebben, genomen was onder pressie van de Duitsers en op grond van de toezegging dat de Unie belangrijk meer steun zou krijgen indien zij de Joodse leden zou uitstoten. Homan en de Quay (Eindhoven had zich toen teruggetrokken) hadden dat laatste geweigerd, maar wèl bepaald dat Joden geen 'werkend lid' van de Unie konden worden.